

Edebiyatta Psikanalitik Kuram: *The Awakening* ve *Handan* Romanlarının Karşılaştırmalı Analizi

Senem ÜSTÜN KAYA¹

GİRİŞ

Karşılaştırmalı edebiyat, farklı dillerde, farklı dönemlerde veya aynı dönemde yazılmış edebi eserlerin mukayese yoluyla benzerliklerinin ve farklılıklarının yorumlanmasına yönelik önemli bir bilim dalıdır (Aytaç, 2001). Bu bağlamda, mukayeseli yazı çalışmaları, ulusal edebi eserlerin dünyaya tanıtılması ve farklı kültürlerin kaynaştırılması açısından edebiyat dünyasına zenginlik katar:

Karşılaştırmalı edebiyat, analogi, akrabalık ve etkileşim bağlarının araştırılması suretiyle, edebiyatı diğer ifade ve bilgi alanlarına ya da zaman ve mekân içerisinde birbirine uzak veya yakın durumdaki olaylarla edebî metinleri birbirine yaklaştırmayı amaçlayan yöntemsel bir sanattır. Yeter ki bu edebî metinler, birçok dile ya da kültüre ait olsunlar; onları daha iyi tanımlayıp anlamak ve onlardan zevk alabilmek için aynı geleneğe ait bulunsunlar (Rousseau ve Pichois, 1994, s. 182).

Almanya'da 1835 yılında ilk defa kullanılan Goethe'nin "*Weltliteratur*" (Dünya Edebiyatı) kavramı ile karşılaştırmalı edebiyat kuramı dünyada bir bilim dalı olarak kabul edilmiştir. Türk edebiyatında, Göbenli (2008) "Der Begriff der 'Weltliteratur' im Kontext der Komparatistik" (Karşılaştırmalı Edebiyat Bağlamında 'Dünya Edebiyatı' Kavramı) başlıklı çalışmasında, Goethe'nin "karşılaştırma" terimini kullanan ilk isim olmuştur. 1850'li yıllarda, Almanya'da bir bilim dalı olarak kabul edilen (Rousseau ve Pichois, 1994, s. 27) karşılaştırmalı edebi-

¹ Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, efesenem@yahoo.com, ORCID iD: 0000-0001-6537-9769

KAYNAKLAR

- Adak, H. (2020). Otobiyografik benliğin çok-karakterliliği: Halide Edib'in ilk romanlarında toplumsal cinsiyet. S. Irzık ve J. Parla (Eds.), *Kadınlar dile düşünce* içinde (ss. 161-178). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Adivar, H. E. (1926). *Memoirs of Halide Edib*. New York, Londra: The Century Company.
- Adivar, H. E. (2014). *Handan*. İstanbul: Can Sanat.
- Aydın K. (2008). *Karşılaştırmalı edebiyat: Günümüz post modern bağlamında algılanışı*. İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Aytaç, G. (2001). *Karşılaştırmalı edebiyat bilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Bassnett, S. (1993). *Comparative literature: A critical introduction*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Butler, J. (2008). *Cinsiyet belası: Feminizm ve kimliğin altüst edilmesi*. (Çev. B. Ertür). İstanbul: Metis Yayınları.
- Cebeci, O. (2009). *Psikanalitik edebiyat kuramı*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Chopin, K. (2020). *The awakening*. (Suat ERTÜZÜN, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Corse, S. M. ve Westervelt, S. D. (2002). Gender and literary valorization: The awakening of a canonical novel. *Sociological Perspectives*, 45(2), 139-161.
- Çalışlar, İ. (2021) *Halide Edib: Biyografisine sığmayan kadın*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- De Beauvoir, S. (1971). *Kadın: Genç kızlık çağı*. (Bertan ONARAN,Çev.). İstanbul: Payel.
- Durakbaşa, A. (2021). *Halide Edip: Türk modernleşmesi ve feminizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eleman, S. (2012) *A feminist dialogic reading of the New Woman: Marriage, female desire and divorce in the works of Edith Wharton and Halide Edip Adivar*. (Yayınlanmamış doktora tezi). University of Manchester.
- Emre, İ. (2006). *Edebiyat ve psikoloji*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Enginün, İ. (2006). *Yeni Türk edebiyatı-Tanzimat'tan Cumhuriyet'e 1839-1923*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Freud, S. (1959). Inhibitions, symptoms and anxiety. *The standart edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*. (James STRACHEY, Çev.). London: The Hogarth Press.
- Freud, S. (1963). Further remarks on the neuro psychosis of defence. *The standart edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*. (James Strachey, Çev.). Hogarth Press Vol: 3.
- Freud, S. (2023). *Psikanaliz üzerine beş konferans ve psikanalize toplu bakış*. (Kamuran ŞİPAL, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Friedan, B. (1983). *Kadınlığın gizemi* (Tahire MERTOĞLU, Çev.). İstanbul: E.
- Göbenli, M. (2008). Der begriff der 'weltliteratur' im kontext der komparatistik. *Alman Dili Edebiyatı Dergisi. Studien zur Deutschen Sprache und Literatur*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Gültekin, A. (Ed.). (2002). Karşılaştırmalı edebiyat öğretimi için bir model önerisi. *Osmangazi Üniversitesi I. Ulusal Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu*, 6-8 Aralık 2001, Eskişehir: OGÜ (ss. 343-358).
- Kanbolat, Y. (1994). *Halide Edip Adivar'ın romanlarında feminizm sorunu*. Ankara: Bayır Yayınları.
- Kudret, C. (2004). *Türk edebiyatında hikâye ve roman II-1911-1922 Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e kadar*. İstanbul: Dünya Yayıncılık.
- Millett, K. (1987). *Cinsel politika*. (Seçkin SELVİ, Çev.). İstanbul: Payel.
- Moran, B. (2004). *Türk romanına eleştirel bir bakış*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Moran, B. (2014). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mungan, M. (2016). *Yazıhane* (Murathan Mungan'ın Seçtikleriyle). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Özbek, Y. (2007). *Edebiyat ve psikanaliz*. İstanbul: Çizgi Kitapevi Yayınları.

- Rousseau, A. M. ve Pichois, C. (1994). *Karşılaştırmalı Edebiyat*. (Mehmet YAZGAN, Çev.). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sakallı, C. (2006). *Karşılaştırmalı yazınbilim ve yazınlararasılık/ sanatlararasılık üzerine*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Sarı, A. (2008). *Psikanaliz ve edebiyat*. Ankara: Salkım Sögüt Yayınları.
- Sennett, R. (2017). *Otorite*. (Kamil DURAND, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Şahin, V. (2008). Kurmaca tekniği bakımından Halide Edip Adivar'ın *Handan* romanı. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 99-126.
- Şahin, V. (2010). Aynadaki ben/lik Handan'ın imgesel halleri ve varoluş süreci. *Roman Kahramanları* Temmuz, 26- 34.
- Taş, M. R. (2011). Kate Chopin's *The Awakening* in the light of Freud's structural model of the psyche. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(19), 413-418.
- Tolentine, J. (2008). Kate Chopin's life and personal influence. Excellence in Research Awards, Paper 2, Pace University. 2008, http://digitalcommons.pace.edu/research_awards/2 01.02.2014
- Toth, E. (1990). *Kate Chopin*. New York: William Morrow and Company, Inc.
- Wellek R. ve Warren, A. (2011). Edebiyat teorisi. (Ömer F. HUYUGÜZEL, Çev.). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Wolff, C. G. (1973). Thanatos and Eros: Kate Chopin's *The Awakening*. *American Quarterly*, 25(4), 449- 471.